

Rahwa elu on nii hästi liinades kui ka maal peenem kui meil. Ka võib igal pool enam vaimubarimist läbi tunda ja on Salla maa selle poolest üks kõige enam baritud maadest. See on nimelt ka seet näha, et inimesed ihutoidu kõrgas niisama hoolega vaimutoitu nõuavad. Raamatute ja ajalehtede lugemine on nii pruugiks joanud, et pea keegi ilma selleeta ei taha elada.

Kui linnas ühte võeraste majasise eht trahterisse sisse läheb siis on sääl igal pool mitu ajalehte leida, kust seest võib selle üle teadust otsida, mis mujal paikades sünnib. Nüma zeitungideta ei ole ükski kõrts ega trahter, sest ükski ei läheks süna, kus ta valjalt juua võib ja muud varemast asja ei leia. Sakslane, kui ta trahterisse läheb, siis on enamiste eänene töd, et ta omale klaaskannu täie õlut tekitab, selle aega mõõda ära joob, sääl juures zeitungi loeb ja sel viisil oma aega viidab, kuni ta jälle kodu läheb. Ka naesed ja tüdrukud läbewad ühes meestega õhtu väära tööd trahterisse, joowad klaasi õlut ja ajowad juttu; seda ei wane keegi imes, aga kui see meie juures sünnib, siis pandakse seda naesterahwale pahaks.

Ka käärtseid maal on sedasama wiisi. Nüma zeitungita ei ole mitte ühte ainust kõrtsi leida. Ka on wubtust palju enam leida kui meil. Seda wõrkwad meie kõrtsiwidajad hoolega lähele wänema. Ma ei tahle mitte, et meie rahwa hulgas joomine wäheneks, kui kõrtsimehed mõne rubla aastas zeitungide eest kulutaksiwad ja selle eest hooft kannaksiwad, et võlewa wiina asemel enam õlut wuulikimä hakataks, mis meelt nii hulluks ei aja ega nii terwiit ei wiku kui wõrakulale wiin. Kõrtsimehed ei saaks selle läbi sugugi kabin, kui nad seda wüalaksiwad waid ennemast kasu.

Liinades on elu hoopis wabam ja lahkem kui meie maal. Kõigisise võeraste majadesse, seltsi-majadesse ja awalikkudesse lohtadesse, mis enam meelejantufeks ja aja-wiiteks on seatud, olgu nad nii toredad kui tahes, võib mütsiaa ja üleküuega sisse minna, ja keegi ei wane seda imes. Kui aga seda keegi siin katsuks teha, siis pandakse warsti pahaks ja aetaks majast wälja.

Ka on Salla maalt seda wäga liita, et inimeste loffu-elamine ise keskes hoopis lõbusam on kui meil. Seisuste wahed ei ole mitte nii kõrged ja saowad aega mõõda ifka enam ja enam. Nimelt wõtawad õpetatud mehed rahwa elust, olust ja asjast wäga suure hoolega osa, peawad õpetlikka kõnesid awalikkudes seitsides ja püüawad kirjade läbi ja muul wiisi alamat rahwast õpetada. Selle poolest on meil weel suurt puudus.

Rahwalikud seltsid õitewad hoopis enam kui meie maal ja on neil sagedaste tuhandete kaupja liikmeid. Seet näeb selgeste, et rahwas ise ärtjal wüsil niisugusest elust osa wõtab, mis meil mitte nii ei ole. Üks täht peesed teist ja üks inime on teise tugi, ühendus teeb tugewaks, seda on Salla maal juba ammu ära nähtud ja seet rohkem aru saadud.

Tahab põllumees uut ja paremat asja õppida, tulusamaid ja enam nuema aja riistu enesele muretseda ja üle-üldse enam ühel meelel edasi astuda, siis saab ta põllumeeste seltsi liikmeks. Mites pärast? Ta teab, et selts ühes koos palju enam võib teha kui ainus inime. Kui selts põlluriistu eht muud asju tellib ja osta tahab, siis on see odawam kui üksikul inimesel wõimalik on saada.

Sellest on ka hõlbus mõista, kust see tuleb, et Salla maal nii palju ja mitmet sarwa seltsid on. Kõigil kõrtöölistel on oma ameti tarwis seltsid leida, kuhu liikmeks wõidwad saada ja kasu leida. Mõnda põllumeeste, kirjameeste, trakkijatel, kaupmeeste, kungseppadel, räitseppadel, puutöölistel ja igal muul ameti ajalal. Ka majaperenaestel on oma seltsid, millest nad hulga kaupja osa wõtawad, seet et nad sel wiisil asju, mis majapidamises waja tulewad, odawamalt wõidwad saada. Niisugusel majaperenaeste seltsil on ifka enamiste oma pood asutatud, kust kõil seltsi-liikmed odawama hinna eest asju wõidwad osta kui teised. — Kujama armas on kuulda, kui laulseltsid konzertid annawad. Ka niisugustest ei ole sääl puudust, ja nad wõidwad palju paremine edasi saada, seet et osawõimine suurem ja elavam on, kui aga juhataja tubli ja südi on oma talituses.